„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
на целом табаку
уторником, четвртком и суботом.

Претплата и огласи
шаљу се на администрацију,
а рукописи
уредништву „Бранника“ у Нови Сад.

Уредништво и администрација „Бранника“ налази се у кући у хлебарској улици бр. 20.

Рукописи се не враћају

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“:
на годину: К. 24 или 30 дин
на по године: К. 12 или 15 дин.
на четврт године: К. 6 или 7½ дин.

Поједини бројеви стају 20 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 12 потура од реда ситних слова

Број 60. У Новом Саду, у суботу 19. маја (I. јуна) 1901. Година XVII.

Духови.

Као што је буран живот био Месијин на земљи, кад је слепима дао вид, немима говор, глувима слух, па и самог мртвог из гроба подигао и као што је све духове јеврејске аристократије узнемирио свечаним својим уласком у Јерусалим, тако је и свршетак његовог деловања био буран. „Него ћете примити силу кад сиђе Дух свети на вас; и бићете ми сведоци и у Јерусалиму и по свој Јудеји и Самарији и тја до краја земље.“

Вратимо се и ми за час том свечаном догађају, коме сав српски народ одаје данас поштовање. Апостоли су окупљени били заједно и у један мах постаде хука с неба као дување ветра и показаше се раздељени огњени језици и седе по један на сваког од њих. Апостоли почеше говорити разним језицима. Народи, са свију страна окупљени, почеше се чудити... и око три хиљаде душа примише Христову веру...

Тако нам евангелисти причају догађаје, који се збише после вознесења Месијина...

Човечанство, које је тешко дисало под теретом римске религије, почело је нагло раскидати са себе окове митолошке и под утицајем Христове науке поче се снажно развијати у друштву човечијем осећај једнакости. Узвишена мисао, да су сви људи између себе браћа и синови једног оца, била је у стању да током времена укине ропство и понижену човечију част узвиси. И створио се читав преображај... Ватрено одушевљење првих апостола Хришћанства прешло је и на њихове наследнике и није било те човечије силе, која би могла обуставити развој пробуђених духова, нити се божанствена мисао могла спутати у окове. Ауторитет моћног Рима пао је, и ако римске легије пролеваху крв Хришћана, не би ли се спољашњи сјај моћних великаша одржао, ипак бујицу не могоше задржати и она је собом понела на послетку и самог римског војника и дала му да се напије воде са живог извора... И народи се напајаху живе воде...

Пламено одушевљење за хришћанство обухватило је све народе, и, као до тада ретка појава, у славенском се народу јављају апостоли Хришћанства, који напуштају сјајне императорске палате, па силазе у народ и проповедају му науку Христову његовим народним језиком и бивају мученици Хришћанства. Место љубави сусреће их на западу мрзост, а место гостопримства чека их затвор и гоњење! Но семе, које посејаше словенски апостоли, није пало ни на камен ни међу трње, него на плодно земљиште, које је дало обилатог рода. Да је словенско земљиште тако обилатог рода дало, и да данас све више даје, има се у заслугу уписати словенским апостолима, који су својим великим умом схватили значај данашњег празника и који су схватили значај разноврсних језика, којима је скупљени народ говорио тада. Наука Христова, најпотребније образовање сваког народа, има се вршити народним језиком и тиме неговати и народну индивидуалност.

Историја Хришћанства најсјајнији је доказ, да је црква свагда неговала народну индивидуалност и да је била најљући противник тлачења народне слободе. Кад црква не би била бранилац народне слободе, како би се онда друкчије и тумачила божанствена наука, да су сви људи између себе браћа и синови једног оца, како би се онда схваћао значај разноврсних језика, који је сишао на апостоле Христове и радост народа, кад су чули да им се наука проповеда народним језиком? Та особина Христове цркве очувала се од најстаријих времена па све до данас на истоку, док једино на западу видимо противност овој лепој особини.

Ова мисао цркве хришћанске, специјално овде православне цркве, огледа се у самосталности појединих цркава, а да се духовна веза, која је неопходно потребна и које мора бити, не губи из вида. Примера за ову тврдњу има много и у старијој повесници црквеној и у потоњој. Као најбољи пример служи нам самостална негдања српска архиепископија, а потоња пећска патријаршија. Каква је задаћа била ове патријаршије? Неговање и развијање православља у српском народу на народном језику. Неговање православља имало се вршити од стране српских епископа и митрополита на основу узајамног рада и у каноничној потчињености од српског пећског патријарха.

Начело народности избија и данас у цариградској патријаршији, где постоји јака струја за заокруживање епархија и постављање митрополита према народносној подели. Борба за оваково заокруживање добија све већега маха и не само да се не ће ограничити на цариградску патријаршију, него ће морати прећи и у остале крајеве. Начелу народносном не противи се дух православне цркве, нити се противе томе њене установе, и данас кад светкује Србин Духове, мора се борити за ово начело и радовати се његову успеху.

Апостоли Христови са пламеним одушевљењем, обдарени Духом светим, отворено борише се за узвишена божанствена начела... Српска штампа, у скромности признати морамо, има узвишену задаћу да се отворено, искрено и неустрашиво бори за српско народно начело, које основу своју има у значају данашњега празника. Поклонимо се дакле и ми виду огњених језика, па пожелимо српској штампи, том представништву српског народа, сретан успех у вршењу народног начела. Српском народу пак желимо, да га и надаље провејава дух првих српских бораца за народну мисао.

J. M.

Некоје мане из просветног нам живота.

II.

(Завршни чланак.)

Кад човек оно одушевљење, које је владало онда, кад је српска учитељска школа у Пакрацу отворена, сравни са данашњим одушевљењем, морао би са уздахом рећи, да је ово одушевљење баш „плани, па издани.“ Немамо истрајности, и завод је приморан на све већу борбу.

И таман да се појадамо на ову неистрајност, појави се нешто ново. И шта је то? Женска Добротворна Задруга Српкиња Загрепкиња покрену мисао, да се у Загребу оснује женски интернат, а за оне ученице, које похађају разне заводе у Загребу. Самој овој замисли не само ни да би ко смео против рећи, већ је морамо са највећим одушевљењем поздравити, јер оваквој завод потреба тражи. Број српске женске деце у школама се множи, пребивају по разним несрпским кућама или су приморана да иду у т. з. самостане, о којима је по нашим гласилима говорено и довољно доказано, да су опасни по нашу, нарочито женску омладину.

То је све тако, но ипак је пренагљено купљењем прилога за интернат. Пренагљено је, јер, ево, учитељска школа у Пакрацу још није сигурна са опстанком, још јој т. з. јавност не израдисмо, још јој довољно материјалних срестава не пружисмо... Једном речи, још ову школу не учврстисмо, већ се лаћамо да отварамо нову, која — буди речено како јесте — треба многе хиљаде новаца, а ова, која постоји и коју треба да учврстимо, треба мало још потпоре из тог српског света, који је при поновном отварању онако лепо и одушевљено поздрави. Овај чин нас уверава, да смо и недоследни, јер једно започето напуштамо и не довршивши га, и већ се другога лаћамо, и то огромног посла, који захтева огромних жртава, ако се мисли и хоће честито да изведе.

И онда, када не буде успеха ни у једном ни у другом — кривићемо увек пре друге, а не себе, своју неистрајност и недоследност!

Пођимо даље! Недавно је сва наша штампа осудила закључак Саборског Одбора, којим се укидају потпоре за српске више девојачке школе у Новом Саду, Панчеву и Сомбору. Сам тај чин Саборског Одбора сви осуђујемо, јер ми не смемо данас на трагни корака, па ма нас живота стало. Кад се широм просвећеног света дижу заводи, ми не смемо укидати ниједан, ако већ не можемо који подићи. Укидањем потпоре свакако ће једна ма која од тих девојачких шко-

ЛИСТАК.

НЕИЗГОВОРЕНИ ГОВОР
ДРА БРАНИСЛАВА СТАНОЈЕВИЋА
НА ГРОБУ
НИКОЛЕ ЈОКСИМОВИЋА.*)

Кренуо сам јутрос у праскозорје из старе наше Границе, па сам поред престонице зановљене Србије, кроз питоми Срем, а крај Патријаршије српске дошао амо у негдању Атину, да још једном, последњи пут целивам оно сломљено тело, у коме је до јуче боравио сјајни, несломљиви дух Твој, драги пријатељу наш!

И пловећи по српским рекама, и путујући кроз српске земље, поред српских вароши и села, учинило ми се, као да чујем, где ми и наша ужа домовина, и двојединa Тројединица, и престоница српске Краљевине, и престоница српске Патријаршије, да ми једном речју цела српска земља и цело Српство шапуће и шапатом ме моли, да понесем и његов последњи поздрав Теби, пријатељу драги, јер и Твој је сјајни ум и Твоје сјајно срце обухватало цело Српство, сву српску земљу. Ти си се борио за напредак целога Српства без разлике на покрајине и вероисповести, странке и сталеже. Ти си се за напредак и лепшу будућност Српства борио на сваком пољу: и политичноме и црквено-автономноме и културном и економском. У љубави према Српству ниси познавао никаквих граница; Ти си тражио оно, што нас свеколике спаја. За то си једнаком љубављу љубио цело Српство, и борио се за његову срећу на свакоме пољу, у сваком крају.

Али што је давало ауреолу раду Твоме, то није била толико Твоја чиста, сјајна љубав према роду српскоме, колико Твој као сунце сјајни карактер, Твоје дубоко убеђење, које се није дало никад и ни чим поколебати и уздрмати, и које Ти је руку водило, када год си узимао у руке златно перо своје, да с њиме у „Бранику“ станеш на браник светиња наших — Твој сјајни ум, Твоје српско срце, Твој челик-карактер — то су била она три станца-камена, на којима је почивао Твој јавни рад, а озарио си га најлепшом љубављу, љубављу према целој српској земљи, љубављу према целоме Српству. Ето, зашто схваћаш онај поздрав, за који ми се јутрос учинило, да Ти гробу Твоме преко мене шаље цела српска земља. Тај поздрав је управо одзив љубави нашега народа Твоме мртвом телу, за ону љубав, коју си у живоме срцу носио према народу српскоме.

Па кад Ти цело Српство шаље последњи поздрав топло и искрено, онда је природно, да Ти га нико не може послати тако топло, тако искрено, као они, који су Ти били најближи, а то су они Твоји начелни пријатељи, за које су Те везивале везе и личнога пријатељства, јер ако су Те, као јавног радника красили: ум, срце и карактер — као човека, а нарочито као пријатеља, красиле су Те друге три врлине: искреност, оданост, и ако је требало, и самопожртвовање.

Па да-ли да Ти кажем, како нам је у овај мах, када се с Тобом растајемо за навек, друже и пријатељу, и како стрепимо и при самој помисли на ону страховиту празнину, коју си оставио у редовима бораца народних, у редовима пријатела својих?...

Али Твоја ће нас велика душа разумети и онда, када Ти ништа не кажемо. И ја одиста као да чујем Твој мили глас, који нас теши: да ће и онда, када с нама и умрла буде можда успомена на пријатеља Николу Јоксимовића, да ће и онда и дуго још и дуго после нас живети у народу српскоме успомена на карактернога родољуба Николу Јоксимовића.

И са том утехом и надом, коју нам животом својим и на самој смрти пружаш, ја Ти у име најближих пријатеља Твојих довикујем на вечитоме растанку:

Слава Ти, борче народни, што си нам показао, како се србује!

Хвала Ти, пријатељу драги, што си нам показао, како се пријатељује!

Хвала Ти! Слава Ти!

*) Доносимо накнадно овај говор, који је г. др. Бранислав Станојевић хтео да изговори на гробу нашега незаборављеног покојника Николе Јоксимовића, а у име личних пријатеља покојникових. Међу тим је говорник био тако потресен на гробу свога најбољег пријатеља, да није могао од суза да дође до речи. После погреба напомињао је др. Станојевић у ужем пријатељскоме кругу, за овај говор, те га је на молбу тих пријатеља и на нашу молбу исписао и послао, те га накнадно доносимо. — Ур. „Бр.“

Добриначки живот.*)

(Из успомена дра Јована Суботића)

У писму на сина Бранислава описује пок. др. Јован Суботић, како је провео своје детињство и младост у Добринцима. Опис тај сеоске идиле пун је песничке лепоте и живота, па га с тога преносимо овде, да читаоци виде, како сеоски живот изгледа са удаљене перспективе културна човека, који је, откад је почео самостално живети, био везан за вреву градску, али није изгубио осећања за очинско огњиште и природне дражи.

Ево, какав је био тај живот:

„Цео живот добриначки била је једна цела, непрекинута идила у животу твога оца.

Како је то дивно било, кад ме је мајка у ђурђевској ноћи пробудила, а из далека се чују мили гласи из младих грла песме:

Поравиле девојке, Јело је!
Јело, добра девојко!

Нѐ да ти се чинило, него си доиста чуо, како то саме праве виле певају!

Или кад пред вече беру ивањско цвеће по пољу па певају:

Ивањско цвеће,
Ивањско цвеће, петровско!

Па кад се први дан Божића проспу коњаници по селу, све лепши момак од лепшега, у снегобелој кошуљи, ма да је цича зима, а коњи им украшени лепим ћилимима; један лепши од другог, па терају Ирода из села!

Сватови из онога доба били су сви тако славни, тако сјајни, као сватови Чарнојевић-Ива, или сватови који су ишли по девојку „у Леђану граду бијеломе!“

Видео сам касније сватове српског књаза Михаила, а и сватове цара Франца Јосипа: ови су били сјајнији, богатији, господскији: али оних чини не имадоше, као сватови добриначког којег великаша од године 1825—1830.

*) Књиге Матице Српске. Број 1. Живот дра Јована Суботић (Автобиографија). Први део: Идила стр. 62—69.

ла, које су нам од преке потребе, да падне, што је за осуду. Но Саборски Одбор је у укидању потпоре вишим девојачким школама недоследан: он укида потпору оним школама, које потпадају под нашу народно-црквену автономију и њене власти, а задржава потпору гимназијама, са којима наша автономна власт нема никакова посла, већ угарска влада над новосадском, а хрватска над карловачком гимназијом.*) Боже сачувај, да је овим и помисао била, да се шкоди овим заводима, који деценијима образују Србима омладину, а служе на дику и понос, али рекох, што сам морао рећи. У осталом за Нови Сад, Панчево и Сомбор се још не треба бојати, јер су Срби у тим местима родољубиви и могу то родољубље дѐлом да засведоче, али сам хтео да констатујем — недоследност у једном важном чину у нашем просветном животу.

Још и ово ваља напоменути.

Експериментисања са саборима нашим већ су дозлогрдила. Док дођемо до сабора тако рећи генерације оседе. А када дођемо до сабора, онда се не могу на њему да посвршавају ни најнужније ствари. Ево како жудно **школа** очекује час, када ће се о њој што стварног уредити; учитељи морају да бегају у државне мировинске фондове, учитељи морају да примају плаћу најнеуредније, озбиљност времена тражи повећавање броја школа и учитеља, озбиљност времена тражи већу награду учитељу, а од учитеља већу спрему... Све ово са осталим потребама очекиваше народни сабор, који је требао да се састане у времену између Ускрса и Духова ове године. Дан за даном, па пролази то време, а сабора нема. А за што га нема? Једни веле: патријарх је доцкан пријавио сазив сабора, други веле: угарска влада неће из својих разлога да буде сабора, а трећи? Трећи веле: што нема сабора и ми смо сами томе доста криви. Ето још 400,000 фор. саборских трошкова и верозаконског приноса леже на дугу у народу, и тај се дуг протеже још од преко 20 година, што би чинило са каматама до милијон форинти. Сабор нам треба и ми хоћемо сабора, који кошта новаца а нећемо да платимо толику грдну своту, из које се баш троши на издржавање сабора. Има наших већих места, која треба примером да предњаче, па дугују свако преко 25,000 фор. саборских трошкова, а лежу и устају са чежњом, да се сабор састане!... Ето и Барнумов циркус одвлачи српске хиљаде, а према својим стварима смо саразмерно тврдице. Вели се, да је Барнум однео из Новог Сада 68,000 Круна, од које је своте на две трећине српски новац, елем преко 40,000 Круна! А колико ће још пасти српског новца.

Озбиљно треба да порадимо на том, да се и с материјалне стране омогући састајање нашег народно-црквеног сабора, да се не би угарска влада, кад све друге изговоре исцрпе, могла хватати за то, да због неуредног плаћања саборских трошкова нема материјалних средстава за држање сабора.

И овакових ствари могли би ваздан ређати, но довољно је и ово, што као учитељ, а никакав партизан, изнесох с добром намером, па увидив из њих истину ваља да бар у будуће будемо у одушевљењу истрајнији, у раду доследнији, па ће бити више стварног успеха у просветном нам животу.

Надам се, да ме неће нико криво разумети, већ да ће баш због светиње школске и просветне у опће тумачити све, што рекох, како треба, поново велим: будимо истрајнији и доследнији, биће више успеха!

У Пакрацу, пред Духове 1901.

Ј. Ј. Кнежевић.

*) Изгледа, да поштовани писац мисли, да је припомоћ, коју Саборски Одбор даје нашим гимназијама толика, да може подмиривати оне потребе, за које из фондова гимназијских нема довољно средстава. Потребе нарочито српске велике гимназије у Новом Саду врло су велике и за њих нема довољно новаца из гимназијског фонда, те се гимназија увек обраћа Саборском Одбору ради припомоћи. Саборски Одбор је међутим тако тесногруд, да ту припомоћ даје у тако малој мери, да више изгледа као милостиња.

Потпора, коју Соборски Одбор даје нашим гимназијама, врло је мала, и баш зато је неопростив грех Саборског Одбора, што он уз то укида припомоћ и нашим вишим девојачким школама. Г. писац овога чланка нека нам опрости, ако кажемо, да нико не треба да завиди нашим гимназијама на оној припомоћи, коју оне добијају из народно-црквених фондова. А да су нам ове две наше гимназије два ока у глави, о том је г. писац овог чланка, држимо, свакако уверен, и оне се пошто по то морају одржати, ма каквих нас жртава то стало, јер њихова пропаст била би смртоносан ударац за овострани српски народ.

У осталом Саборски Одбор, да иоле има увиђавности, не би смео ниједном нашем просветном заводу укидати ни смањивати потпору, јер тиме поткопава опстанак тих завода. Да је иоле добре воље у Саборског Одбора, нашао би он, од куда би набавио средства за потпору наших школа, а не би вечито морали слушати, како је „клирикални фонд исцрпен.“

Ур. „Бр.“

родне странке никако не могу гласати за кандидата владине странке, па ма он и Србин био, него су дужни сачувати и дати свој глас кандидату с народносним програмом, ако и где буде постављен.

— **Меморандум српске академске омладине из Босне и Херцеговине на аустро-угарске делегације.** Српска академска омладина, која учи у Бечу, управила је на аустро-угарске делегације меморандум са двадесет потписа, у ком се приказује жалосно стање Босне и Херцеговине. Меморандум је састављен озбиљно и мирно, те у кратким оштрим цртама износи слику целокупног живота окупираних покрајина. Омладини служи на част, што је овако достојанствено ступила пред јавност.

Главне мисли, изнесене у меморандуму, су ове:

Управа Босне и Херцеговине није задовољила обећања, изнесена на берлинском конгресу, у конвенцији с турском и у прокламацији од 1878. г. Аграрно питање нерешено стоји као и пре окупације. Бегови су задужени, а кметови осиромашили. Десетина се диже у новцу, а процењује се несавесно и самовољно. Уведен је монопол дувана, који пречи производњу. Робота још увек није дигнута. Неправедни турски порези су задржани и још погоршани, а поред њих уведени нови. Железнице се граде народним новцем, а без обзира на његове интересе, него само у стратегијске сврхе. Влада не помаже народу за време неродице, него још удара порез на копање корења. С тога расте исељавање, а до данас је већ отишло из земље 150.000 људи. Влади је то мило, јер омогућује колонизацију, а она и иначе свим средствима помаже стране продуценте.

Држава од г. 1882. против сваког права диже рекруте из земље. Босански војници шаљу се у Беч, Грац, Будимпешту, где се злопате и страдавају од свих могућих болести, па тако заражени долазе кућама. У верском питању влада врши највећу неправду, јер помаже католичку пропаганду на штету осталих двеју вера. У школама се деца однарођују, а српске школе се силом затварају. У школама се не сме спомињати српско име, а власти на све начине прогоне српске ђаке. Стипендије се деле неправедно. На чиновничка места долази се само протекцијом, и то долазе у огромној већини странци, који не познају ни земље ни језика. Првостепени судови су подређени политичким властима и морају судити како ове хоће. Политичке власти су свемоћне и прогоне Србе преко сваке мере. Забрањено је Србима оснивати удружења хуманитарна и народна, а српске независне новине и књиге немају приступа у земљу. Власти у место да подижу народ морално, саме шире неморал. Новац се троши на непотребне ствари. Свему се томе може помоћи једино променом система, ако се нађе здрава подлога за развој и напредак земље.

— **Државни буџет и главна контрола у Црној Гори.** Најновији број „Гласа Црногорца“, од суботе, доноси наредбу кнеза Николе, којом се приводе у живот закон о државном буџету и закон о главној контроли. Главне одредбе закона о државном буџету су ово:

Државни буџет мора садржавати све државне расходе и сва државна примања за дотичну годину од 1. јануара до 31. децембра. Свака грана државне управе дужна је састављати свој буџет расхода и примања. Суме ће бити изложене у крунама. Одвојено ће се водити редовни расходи од ванредних, и редовни приходи од ванредних. Потребни кредити за нова грађевинска подузећа уносиће се у буџетски предлог тек пошто буду у појединостима израђени дотични планови и усвојен предрачун трошкова. Ако би државни расходи по буџетском предлогу били већи од државних прихода, мора се у предлогу финансијског закона изнети начин, како ће се ова разлика изравнати. Расходи буџетом предвиђени смеју се покривати сумама добивеним из зајмова само засебним указом кнежевим. Кредити одобрени буџетом расхода морају се трошити на оно, на што су одобрени. Уштедама из једне партије није дозвољено покривати недостатке у другима. Ако буџетом одобрени кредит није довољан, мора дотични министар поднети образложени предлог преко министра финансија државном савету. Ванредни кредити за грађевинска подузећа трају све док постоји потреба. Закључни државни рачуни имају се подносити на предлог Главној Контроли, која ће их, ставивши своје примедбе, вратити министарству финансија с уверењем о њиној исправности. Уређење државног рачуноводства, као и централизација државних благајна увешће се засебним законом.

— **Српске патње у Новом Пазару.** Из Новог Пазара стижу све јачи гласови о патњама Срба у том крају. Зликовци Арнаути су преплавили цео санџак и толико се осилили, да нападају и убијају Србе у сред дана. Нарочито пате сељани из Луковца, Гоншара, Тушимља и Бара. Непрестано их уцењују. Ко не плати уцену губи главу, а како је сваком глава мила, ако нема да плати, тражи спаса у бегству у Србију; пропада стока јер се продаје у бесцење, само да се дође до пара, којима треба откупити главу. Турске власти не чине ништа, да се злу стане на пут. Немарно, по својој источњачкој навици, гледају шта се ради. Енергичне су само онда кад треба да Срби потписују писмене изјаве захвалности султану за „очинско старање“ о њихову добру и благостању.

Услед оваких прилика спао је углед власти на нулу. Кајмакам новопазарски прави је мекушац, са свим неспособан да врши дужности свога положаја. Поред њега бегови раде шта хоће. Ако тако остане народ ће морати листом да се сели у Србију. А то би било од кобних последица за читав народни положај тамошњих Срба, јер баш у том крају, преко кога иде главна струја најезде на исток, не сме да се претргне живи ланац српскога народног елемента.

— **Пропаганда у Арбанаској.** По-

А кад су сахрањивали какву младу девојку, па јој друге носиле барјаке, а мајка за мртвачким сандуком нариче, да срце човеку пукне од жалости у прсима. Па како то звона тужно звоне, па како то деца тужно „Свјати Боже“ поју! То се тек само могло тако видети и осећати у Добринцих.

А кад се носила литија на жита о Маркову Дне!

Па кад се сиграсмо шапца у порти код цркве! Онај први повлак срца, које још спаваше на недру прве најнежније младости, које привезиваше ноги крила, да што пре ухвати издајницу, која пусти пријатељску милу ручицу и полети тобоже жељом за другом руком, другим билом!

Но још најдубље дира човека вече и ноћ.

Вече је и прва пола ноћи на селу, рекао би, сеоски соаре.

Расветљење је много сјајније и много бајније него икоје дворане у Бечу и Паризу.

Она грдна дворана, коју село у том случају представља, нема ни у ком граду равне.

Ево да њеног оног плавог, чистог, летњег неба са својим дивним звездама нема нигде у граду са великим градским зградама.

А ону чудесну светлост пунога месеца са тим звезданим, ведрим небом одозго, и оним декорацијама, дрвима око пута и баштама пуним воћака, не дају никакви канделабри затворене дворане, па била ова ма како искићена свакојаким ексотичним грмљем.

Истина да нема на селу никакве војничке банде, да на том соареу свира, али има супституита, који су у складу са расветљењем и декорацијама, па чудесно дирају у душу човека.

Посред села иду волујска кола натоварена саса снопови. У ово време раде Добринчани као мрави и дању и ноћу.

Дрвене осовине кврче под силним теретом хране светске, као жица на виолини под дубоким арпеђом.

Возач иде поред волова са дугачком хајкачом и звиждуче оне сеоске песме, које су за те послове рекао бих прописане.

Каткад повиче на једног или другог вола — а шест их су упрегнути — „хаис!“ или „стухо!“ и завитла[в] хајкачом непослушнога опомене, да је полиција близу њега.

Онда пусти грло за два за три стиха: „Гором језди Краљевићу Марко...“ па прекине песму опоменом: „хајс Пероња!“

И то тако у кратим паузама, понавља се.

Са црквеног торња захучи каткад совољуга своју строфу и антистрофу као глас из гроба.

Концерти од жаба, и лавеж од паса у даљини прате сваки глас, јек или шум ноћи.

Концерт жаба у ово доба, у миру ноћи и сјајној месечини има заиста своје особите дражи, а лавеж паса долази као гласови ноћних стражара у каквом логору.

А свежина ноћи и чудесне прилике свакога предмета на месечини чине, да се човеку тај свет укаже светом другим, бајним, вилинским.

У такова вечера седео је твој отац, кад је већ одрастао и о феријама кући дошао, са твојим стрицем често пута до поноћи и уживао је дивоту вечери, а при том му је старији брат казивао, што је читао у немачким песницима.

Зими је опет твоја стара мајка нов живот ноћи давала.

Она је ранила. Ко је на селу одрастао, он ће знати шта то значи. Теби пак морам казати шта је.

На селу се леже зими врло рано. Кокошке на дрва, а људи у кревет: то бива у једно време, од прилике како се гушће вече спусти.

Радиље се дакле набрзо наспавају, па онда устану, и преду или саме или се по две три састану.

Колико је пута моја мати била већ у поноћи код преслице.

Кад има друштва, онда се слатко разговарају поред преслице, и ту се чују све новине сеоске, све плетке и плеткице, и сама chronique scandaleuse сеоског друштва.

И народне приповести и гатке често се у те разговоре помешају.

Сећам се, да сам се једаред пробудио, па чувши неколико речи, нисам нипошто даље заспати могао.

„Кад ћеш прати, дијете?“ запитала је моја мати млађу своју комшиницу, што бејаше дошла код ње да преде.

„Ја мислим у други уторак, мајко!“

„А како би ти прала у уторак?“ запита мати, чудећи се.

„А зар не ваља у уторак прати?“

„Не ваља, да како. Зар ти не знаш ону песму:

Подољкиња загоркињу виче:
„Загоркињо, моја мила друго,
„Дођи амо, да у лов идемо,
„Да стрељамо по гори јунаке,
„Кога није сачувала мајка,
„Од укора и од урезника,
„Уторничког прања и мотања
„И бијелог хлеба недељнога.“

„А сад ћу ти једну да приповедим, што ми је казивала кума-Наста“.

„Де реци, мајко, баш ће добро бити да ме научиш.“

„Насти је говорила покојна Кумрија, да не ваља у уторак прати. А ако већ мора, а она нека све по кући поизврће, да ништа не стоји, како се обично веша или меће.

Наста мораде у уторак прати и устане баш у поноћи. Вода јој је у великом котлу на ватри непрестано врила. Она најпре поизвраћа све у кухињи, па онда стане прати.

Ал' ето ти куцне неко на вратих од кујне.

— Ко си? запита Наста, и сва јој се кожа најежи од ужаса.

— Отвори, што ме питаш? добије за одговор.

Али Наста се притаји. Ноге под њом изумрле, грло јој се стегне, да није могла ни речи проговорити.

Споља се сад зачује:

— Отвори, тањиру, али су тањири били извраћени, па се ни један не маче с места.

— Отвори, ступо! И ступа је била изврнута, те је остала на свом месту.

Сад започне оно споља ређати све ствари редом, но и ове се не макнуше с места.

Но бејаше за великим лонцем на полици други, мали, кога Наста није ни на ум узела.

Сад поваче споља: — Отвори, лончићу!

Лончић скочи са полице као да је оживео, па пође управо кујинским вратима.

Насту мало кап не удари. Но ипак се освести, скочи и зграби лончић, те и њега преврне.

Сад се чује с поља: — Захвали оној, која те научи, а тебе би Уторак у том котлу до зоре већ обарио.

Наста сирота погаси ватру, остави корито,

ДОЛАЗИ ДОДАТАК.

знато је како дипломате аустријски и талијански често изјављују, да они немају у Арбанаској никаквих себичних намера. Међу тим, како се тамо ради, доказује допис у београдском „Дневнику“ из Скадра, у ком се између осталог каже ово:

„Тежак је и претежак живот српскога народа на овој крајњој граници Српства. Овуда шију и парају, копају и разривају јаке пропаганде са стране — аустријска и италијанска. Оне троше огромне своте новаца, врбујући Арбанасе за своје намере. Раде на разне начине. Пропаганда аустријска има у својим рукама католичке баскупе, многе фратре и језуитски лицеј у Скадру. Италијанска има мали део католичког свештенства, људе, који су школовани у Италији или тргују с њом, и врло добру гимназију. Ова гимназија уређена је строго научно, даје праву науку, па и трговачка знања, и с тога је постала врло опасан конкурент аустријском језуитском лицеју. Скадарски Арбанаси, и католици и Турци, који хоће да раде и тргују траже правога знања за своју децу и себе, па дају децу у талијанску школу, јер су сити језуитског лицеја, који зна само за католичку пропаганду и политику.“

Даље се дописник тужи како Срби немају никакве просветне установе у Скадру осим четвероразредне основне школе, а имају за потпуну гимназију или реалну гимназију красну зграду, коју је подигао добротвор народни Беровић. Да бар нешто имају, саставили су Срби певачко друштво „Слогу“ и српску читаоницу, како би омладини, која се школује по несрпским школама, дали уточишта, да се не изгуби у туђинском духу. Обадве ове установе стоје под заштитом руског конзула Шчербина.

†

Никола Јоксимовић.

Поводом смрти Николе Јоксимовића, главног уредника нашег листа, добили смо још ове писмене изјаве саучешћа у нашој жалости за незаборављеним покојником:

Ср. Карловци, 15. маја 1901. Славно уредништво! У г. Николи Јоксимовићу изгубило је Српство ретко даровита новинара, карактерна човека и одушевљена борца за наше српске тежње и жеље. Име његово ће бити забележено у срцима Срба с колена на колено, а наша туга за таким човеком нека остане ненатрупена, чиста, као што нам је и љубав према њему била чиста. Он је вољом Божијом заменио наше ништавило и пролазност овог света бољим и лепшим животом. Па шта нама остави племенити г. Никола Јоксимовић у аманет? Ништа друго, него да храбро и бодро наставимо његов узвишени рад и задатак, од кога нам се ето тако прерано оделио наш редак и карактеран Србин-новинар! Вечна му памет! Слава му!

С одличним поштовањем

Глиша Лазић,
гимн. проф.

Будимпешта, 16. маја 1901. Штовани Господине Уредниче! Полазећи пре неколико дана из Панчева за Будимпешту, мислио сам, да Вам свратим у Нови Сад, те да Вам усмено изјавим своје саучешће, приликом смрти покојног Јоксимовића. Не свративши у Нови Сад, молим Вас, Господине Уредниче, да примите и са моје стране искрено саучешће у жалости, које Вас је снашло његовом смрћу.

Нека је и слава и хвала великом новинару српском и великом Србину, Николи Јоксимовићу!

С поштовањем

Никола Милутиновић.

Делегације.

Буџетни одбор аустријске делегације расправљао је у уторак о буџету ратног министарства. Делегати су износили доста приговора и жеља, али је господин ратни министар то све одбио, или је настојао да их задовољи празним, неодређеним обећањима. Једино чиме је он „обрадовао“ делегате јесте изјава да ће догодине затражити новаца за топове.

Делегат **Херолд** тужи се на запостављање чешког народа и чешког језика. Говори о злостављању и самоубиствима војника. Тражи нови војнички кривични закон и поступак.

Делегат **Поповски** износи појединости, које тиште војнике и становништво. Тражи да се чувају усеви за време војничких вежба и да се војници за време жетве пуштају на допуст.

Делегат **Барвински** говори о положају грчко-католичких војних свештеника. Тражи да се донесе нови кривични закон и поступак и да се сељачки синови за време жетве пуштају кућама.

Делегат **Помер** тврди да је ради јединства војске потребан и један језик у њој. Говори о злостављању и великом броју самоубистава у војсци. Износи познати случај војника Жиљака и каже да је онај поручник крив, јер се зна да је он још једног војника ударио сабљом. Говори о удружењу умировљених официра, коме је ратно министарство забранило да тражи повишење плате. Држи да су тиме повређена грађанска права тих официра.

Делегат **Волф** радује се што је немачки језик задржан у војсци. Кад тога не би било могло би доћи до распада монархије.

Делегат **Крамарж** осуђује поступање са занатлијским удружењима, која лиферују за војску. За тим говори о неправди која је учињена умировљеним официрима. Удара против немачких делегата, који војску одобравају с искључиво немачког гледишта и због савеза с Немачком, те тројном савезу дају карактер немачке народне политике. Спољна политика мора одговарати жељама свих народа, а не једног. Привилегија немачког језика не може се дуго одржати, јер сви народи теже на равноправност.

Делегат **Аксман** говори како је потребно да се уведе двогодишња војна служба и да се укине последња вежба. По што сви закони сматрају двобој за злочин, тражи да ни војнички сталеж не буде изузетак од тога.

Делегат **Козловски** тражи да се уклоне узроци, који доводе до рђавих односа међу грађанством и војском. Захтева да се уведе јавни и усмени кривични поступак, да се пооштре казне за злоупотребу оружја, за војничке изгреде против грађанства, за вређање народности и злостављање војника. Говори даље о самоубиствима, о језику војске, о двобоју и тражи двогодишњу службу.

Делегат **Пергелт** тражи двогодишњу службу, брани умировљене официре и говори против нечовечних казни код војништва. Брани немачко становиште у питању тројног савеза и тврди да он свима народима једнако користи.

Делегат **Херолд** говори опет о језику и тражи разјашњења у питању набавке нових топова.

Делегат **Помер** осуђује што се умировљују официри, који би још могли служити. У питању двобоја не слаже се с Аксманом и држи да је двобој потребно зло.

Ратни министар барон **Кригхамер** говори најпре о удружењу умировљених официра и каже да је његова тежња да се војска не меша у политику. С појединим општинама не могу војничке власти дописивати у њиховим језицима, јер би ради многих језика у монархији то спречавало службу. Он жали злостављање војника и каже да се увек у таким случајевима води строга истрага. Пошто је изнео неколико ситнијих ствари, прелази на топове и каже да се још увек чине покушаји. До сад је добио само један модел за нови топ. Настојаће да се по могућности све што је потребно за топове набави у земљи. Идуће године биће делегацијама предложени резултати покушаја. Даље говори о наставним заводима, ливерацијама, куповању коња. Двогодишња служба за образованије момке не може се увести, јер би онда сав терет спао на сиромашније слојеве. Елаборат војничког кривичног закона послат је домобранским министарствима. Иза тога осврнуо се министар на још неке мање приговоре, и тиме завршио говор. После његова говора примљена је редовна потреба војске, а одмах за тим према реферату делегата Поповског и изванредна потреба.

*

Војни одбор угарске делегације држао је у среду своју седницу под председањем Дезидера Силађија.

Известилац Аурел **Миних** препоручује буџет, који износи 301,423.536 К, те је за 2,394.945 К мањи него прошле године. Редовна потреба само се незнатно повисила, али је зато изванредна потреба знатно пала.

Делегат **Угрон** жали што нема детаљисаног извештаја, да се разјасни који издатци расту. Требало би знати да ли се размишља и ради о двогодишњој служби. С топовима се праве још увек покушаји, а не зна се ни из каквог ће се материјала градити. Говори о дислокацији војске и размештању официра. На параде даје се више, него на праве потребе војске.

Делегат Едмунд **Гајари** говори у интересу двогодишње службе и опомиње на опрезност код набавке нових топова. Пита је ли истина да ће се повисити стални кадар.

Делегат **Хорански** истиче, да је неправда спречавати умировљеним официрима право удруживања. Тражи разјашњења о двогодишњој служби, али држи да о томе има решавати законодавно тело. Захтева да се на Угарску узме обзир код набавке топова.

Делегат **Болгар** хоће да говори о двогодишњој служби, премда решење припада законодавству. Говори о материјалу за топове и каже да је бронца добра.

Делегат **Ернуст** жели да делегација расправљајући о двогодишњој служби не прекорачи границе свог делокруга. Одобрава држање владе у том питању, као и у питању топова.

Председник **Силађи** изјављује да су у току дебате набачена питања, о којима се у делегацији не може решавати, пошто иду у подручје законодавства. Овде се дакле ради само о томе, да ратни министар, с којим законодавство преко делегација опћи, даде разјашњења о реформама. Одговори његови не могу бити ни предмет закључка, нити могу умањити одговорност уставних фактора.

Делегат **Пулски** држи да би ипак потребно било, да ратни министар даде разјашњења о повишењу сталнога кадра. Пита би ли се бар за пешаке могла увести двогодишња служба, или би се они за време жетве могли пустити на допуст. Даље пита шта је с повишењем рекрутског контингента. У питању нових топова одобрава опрезност владе и жели да се код набавке узме обзир на домаћу индустрију.

Известилац **Миних** одговара на Угронове приговоре о дислокацији и каже да се у главном спроводи територијална дислокација. Угарски се официри премештају у немачке регименте да што боље науче немачки.

Ратни министар барон **Кригхамер** истиче да влада у питању нових топова најсавесније ради. Двогодишња служба тешко би се дала спровести, јер тражи много финансијалних жртава. Даље даје министар разјашњења о удружењу умировљених официра, о санитарним односајима, о регламану за вежбање и другим појединостима.

После његова говора повела се опет кратка дебата о компетенцији делегација, у којој су учествовали Хорански, Силађи, Угрон и Хијероними. За тим је буџет у целини примљен.

После мале паузе прешло се на расправу о одговорима ратног министра на резолуције прошлих делегација. **Угрон** се не слаже с одговором о учењу мађарског језика у кадетским школама у Угарској. Држи да би се неки предмети у њима морали предавати мађарски. Осим тога расправљало се о дислокацији војске, набављању ремонта, о учешћу угарске индустрије у набавкама за војску и о другим резолуцијама мање вредности. За тим је дебата прекинута и седница уречена за четвртак.

Политички преглед.

— **Наша монархија и двојни савез.** Француски публициста Андре Шерадам, који ради на том, да докаже аустро-угарским државницима, да наша монархија треба да приступи француско-руском савезу, бави се сада у Петрограду, где држи предавања о том тему. Руска штампа живо претреса Шерадамову идеју и доказују, да је Немачка највећи непријатељ нашој монархији. Више руских министара примило је Шерадама, и то јако боде очи господи у Берлину и на бечком Балплацу.

— **Стара Србија и Македонија.** Из Зрза, у битољском вилајету, јављају „Цар. Гласнику“, да су бугараши убили 21. пр. месеца Србина Петра Константиновића, настојника тамошње српске школе. Турска власт, извештена о овом злочину, наредила је живу потеру за убицама. — Из Солуна јављају, да је тамо дотерано из читаве Македоније неких три стотине свакојаких злочинаца и предато суду; највише има бугараша и Арнаута. Од смртних осуда, које је над бугарским агентима изрекао турски суд извршене су за сад само четири. — За солунски вилајет наименован је нови валија Тарик беј и њему су дата нарочита упутства.

— **Оптужба министарства у Бугарској.** Све чланове бившег Иванчовљева министарског кабинета позвало је председништво Собрања, да у среду дође у Собрање, да даде евентуална разјашњења, јер је стављен на дневни ред истоветни извештај оба ванредна конгролна одбора, у ком се извештају тражи, да се министри ставе под оптужбу. Због злоупотребе новца ставиће под оптужбу бившег министра-председника Иванчова, затим бивше министре Тончева, Радославова и Тенева, а због небрежљивости оптужени ће бити ратни министар Паприков и остали бивши министри, међу њима и Начовић. Скоро сви чланови Собрања мрзе те бивше министре и нема сумње, да ће Собрање испунити жељу изасланих одбора.

Уз огромно интересовање и народних заступника и публике Собрање је отпочело 16. (29.) о. м. расправу о оптужби Иванчовљева министарства. Иванчов и Тончев дошли су лично, остали су послали писмене изјаве, а Радославов није ништа учинио на позив. Пошто је прочитан оптужни предлог комисијски, држао је Тончев дужи говор, у ком се правдао.

— **Француски официри у Берлину.** Мало по мало, па се губи она оштрина, која је дуго после Седана владала у односима између Француза и Немаца. Садашњи немачки цар, Виљем II., користи се сваком приликом, да покаже своју симпатију према Французима. Тако је и сад учинио. Поводом пролетње смотре војске позвао је цар у Берлин француске официре на ту смотру. Официрски кор француски изаслао је у Берлин два одлична члана своја: управитеља војничке академије генерала Бонала и ађутанта потпуковника Галета. Ти су француски официри у Берлину врло срдачно и с великим почастима дочекани, и њима у почаст наредио је цар Виљем 16. (29.) о. м. вежбу друге гардијске пешачке бригаде на темпелхофском пољу. Као гости цареви присуствовали су тој вежби споменути француски официри. Кад се после вежбе цар на челу војске враћао у Берлин, оба француска официра јахали су пред заставама бригаде. Сам Цар Виљем одредио им је то почасно место. Берлинско становништво је симпатично поздрављало француске официре.

У вече је у двору био свечан ручак у почаст француским официрима. Том приликом је цар Виљем прочитао телеграм руског цара Николаја II., у ком овај благодари на служби немачке војске у Кини. Надовезујући на тај телеграм рекао је цар, да је на истоку дошло до склапања мира. Окренут француским гостима рекао је цар:

„Немачка и француска војска бориле се у Кини раме уз раме у добром војничком

па брже боље у постељу. И онда је било све мирно.“

„Хвалим те, Боже!“ иовиче комшиница и стане се крстити. „Добро те ми казасте. А ја би доиста у угорак прала, па како нисам ништа о том знала, то би ме нашли обарену, кад би у зору дошли, да видите, шта ради ваша комшиница.“

Ја се под поњавом згурим, па се преко главе покријем, сваки час очекујући, да Уторак на врата шкљоцне и лончић позове да му отвори.

Нема те трагедије Шекспирове, која ће у такав ужас слушатеља и гледатеље бацити, као ова проста гатка што ужасава слушатеље, кад се у поноћи казује, а гдеко и полубудан слуша.

Нигде човек не живи тако у дослуку са природом као на селу. На селу има пролеће и лето, зима и јесен, гром и бура, ведро јутро и лепо вече са свим други однošај к човеку него у граду; они су једно, док у граду човека дели од природе и посао, и стан, и растојање и начин живота, и ноћне забаве, и уметности.

Ако је слободно рећи: у селу је природа изнета на сто човека цела, пуна, свежа, а у граду добијају људи од ње мале порције, ауфлауфе, и са леда.

На селу је живот човека дубљи, у граду шири.

На селу човек снива у граду ринта.

Село одгаја песника душе, град разума.

Погледајмо јабуку на селу, и у граду.

У селу даје јабука сенку хладовиту, а на гранама јој се љуља румени плод пун сока и једрине.

Врућина св. Илије хоће земљу да раствори.

Човека у селу, ослобођен сваких хаљина, које град неоставно иште, легне на простирку под јабуку.

Благи премда топли ветрић растерује му усијане вале око тела, а даје му свеж и чист зрак за дисање.

Над главом му се румене дивне јабуке, омиљени плод како Афродите, тако и праматере Еве.

Он пружи руку, дохвати плод, који најлепше изгледа, и загризе га. Сок, како га је природа у јабуку улила, проспе му се по устих и зачињава га дивним соком.

У граду леже јабуке и по више недеља узабране у затвореној згради, сунце их и не види, благотворни сок, којега из стабла свога добија, пресечен је од њега. Јабука је устојала, а то све више.

Још ћу ти споменути једно из мога добриначког живота.

Кад сам на веће школе отишао и знање своје раширио, дошао бих у јесен кући на ферије.

Онда бих се шетао пред вечер, кад се сунце спушта, по пространом пашњаку око села.

Често су ми долазиле мисли сад оваке, сад онаке. Али најмилија ми је мисао била, да научим права, пак да браним правицу од насиља, да браним народ од нападаја, да, и самој домовини да послужим као заступник напрема другим државама на корист и славу.

Ово ми је била слика мога живота, који се пред мојим очима развијао.

Је ли било у њој истине, и колико, то се даје од свакога видети, који зна, како се тај живот мој у истини развио.

Неке су се црте оживотвориле; али је као у опште сан био много лепши, узвишенији, божанственији него јава.

братству и верном другарству. Оба официра, њихова цела војска ура!“

Генерал Бонал је благодарио на том, што му је дозвољено, да присуствује вежби гардијске пешачке бригаде и завршио с речима: „Да живи немачка војска и њен цар-војник!“

Ко би још само пре неколико година могао мислити, да француски официри такове речи могу изустити? Националистички листови у Француској зацело ће напасти генерала Бонала.

Нов устав у Србији.

(Наставак.)

Члан 16. Краљ одређује Прокламацијом или Указом ко ће вршити уставну краљевску власт и у којим границама, кад Он пође ван земље.

Члан 17. Цивилна листа Краљева одређује се законом. Једном одређена цивилна листа не може се повећати без пристанка Народног Представништва, ни смањити без пристанка Краљевог.

Члан 18. Краљ и Престолонаследник пунолетни су кад наврше осамнаесту годину.

Члан 19. У случају смрти Краљеве, Престолонаследник, ако је пунолетан, узима одмах краљевску власт, као уставни Краљ у своје руке, и објављује Прокламацијом Своје ступање на Престо. Он сазива тада Народно Представништво, најдаље за десети дан после Свога ступања на Престо, да пред Народним Представништвом положи Уставом утврђену заклетву. Ако је Народна Скупштина раније распуштена, а нова још није изабрана, сазива се за тај посао дотадање Народно Представништво. Све ово вреди за случај кад малолетни Краљ, постав пунолетан, узме краљевску власт у Своје руке.

Члан 20. Заклетва коју Краљ пред Народним Представништвом полаже, гласи:

Ја (име) заклињем се Свемогућим Богом, да ћу чувати независност и целину Краљевине, да ћу владати по Уставу и законима, да ћу одржати неповређена права народна и да ћу у свима Својим делима и тежњама вазда имати пред очима добро народно. Тако Ми Господ Бог помогао.“

Члан 21. Ако је у време смрти Краљеве Престолонаследник малолетан, уставну краљевску власт вршиће до Његовог пунолетства, у име Његово, а у својству Краљевског Намесника, удова Краљица. Ако ње нема, краљевски ће намесник бити онај од пунолетних мушких чланова Дома Краљевског, који је по реду наследства најпречи.

У оба ова случаја, Краљевски ће Намесник објавити народу прокламацијом да је узео у своје руке вршење краљевске власти, и у исто време сазвати Народно Представништво најдаље за десети дан по смрти Краљевој или од кад је дужност намесничка прешла на њега, да пред њим положи краљевску заклетву.

Односно сазива Народног Представништва, ако би Народна Скупштина била распуштена, вреди оно што је речено у члану 19. овог Устава.

Члан 22. Ако у Краљевом Дому нема никога, који би по чл. 21. овог Устава могао узети вршење краљевске власти, Краљ има право наименовати Намесништво од три лица малолетном Престолонаследнику. Ако Он то није учинио, краљевску ће власт прихватити Министарски Савет, и одмах, а најдаље за десети дан по смрти Краљевој, сазива Народно Представништво, да оно у заједничкој седници под председништвом Председника Сената, који у том случају постаје први намесник, изабере још два Краљевска Намесника између заслужних српских државника.

Ако би Народна Скупштина била распуштена, поступиће се односно сазива Народног Представништва по члану 19. овог Устава.

Краљевско Намесништво, ако га је Краљ наименовао, полаже заклетву пред Народним Представништвом према чл. 21. Устава; ако је пак Народно Представништво изабрало Намесништво, оно полаже одмах заклетву краљевску пред Народним Представништвом, које га је изабрало.

Члан 23. Ако Краљ не би по смрти оставио потомства, али би Краљица у време смрти Његове била у благословеном стању, Краљевску ће власт вршити до Њеног порођаја, привремено намесништво, састављено од Председника Сената, Председника Државног Савета и Председника Касационог Суда.

Члан 24. За време малолетства Краљева не могу се чинити никакве промене у Уставу, нити се могу икакви предлози о томе узети у поступак.

III.

Уставна права српских грађана.

Члан 25. Пред законом су сви српски грађани једнаки. Грађанима српским нити се могу давати, нити признавати титуле племства.

Члан 26. Сваком се српском грађанину уједмчава лична слобода овим Уставом. Грађанин српски не може бити узет на одговор, нити пред власт позиван, сем у случајима, које је закон предвидео, и начином, како је закон одредио.

Осим кад је на делу ухваћен, српски грађанин не може бити притворен нити иначе лишен слободе, без писаног и законским разлозима поткрепљеног решења надлежне истражне власти. Решење о притвору мора се саопштити и предати лицу које се притвара, у самом часу притвора, или најдаље за 24 часа од како је притворено.

Против решења о притвору притворени има право жалити се првостепеном надлежном суду. Ако се притворени за прва три дана од кад је притворен не жали суду, истражна власт мора четвртог дана послати предмет суду и без жалбе. У сваком случају суд је дужан решење о притвору у току од 24 часа или оснажити или уништити. То је решење одмах извршно, али и против њега има право жалбе Касационом Суду.

Сваки је притворени српски грађанин у праву имати браниоца одмах по притвору и за све време трајања истраге. Органи власти, који би скривили против ових наредаба, казниће се за незаконо лишење слободе.

Члан 27. Ником не може судити ненадлежан суд.

Члан 28. Судити се може само ономе, који је надлежно саслушан или позван законским начином да се брани. Казне се установљавају само законом и примењују само на дела, за која је закон у напред одредио да се тим казнама казне.

Члан 29. Смртном се казном може казнити само убиство с предумишљајем, ајдучија, атентат на Владаоца или чланове Његова Дома, и случајеви, за које је она војним законом предвиђена.

Члан 30. Стан је српског грађанина неповредан. Претрес стана може вршити само надлежна власт, и то у случајевима законом предвиђеним и по прописима закона. У сваком случају се претресеном грађанину мора одмах на месту дати писмени акат о том: је ли што и шта по именце нађено у његову стану, ко је, по чијем налогу и зашто вршио претрес.

Члан 31. Својина је неповредна, ма какве природе била. Само у случајевима државне или друге јавне потребе може се српском грађанину ограничити или одузети право својине, али и тада се то може чинити само по одредбама закона и по претходној накнади.

Члан 32. Казна конфискације не постоји. Али се ствари којима је кривица каква учињена могу одузети.

Члан 33. Слобода је савести неограничена. Све су призвате вере под заштитом закона у колико вршење њихових обреда не вређа јаван ред или морал. Забрањује се свака радња (прозелитизам) против Државне Вере. Српски се грађани не могу ослободити грађанских и војних дужности, позивајући се на прописе своје вере.

Члан 34. Исказивање и предавање јавности својих мисли сваком се грађанину српском уједмчава. Ограничења у томе могу се чинити само законом; али се цензура не може завести ни законом.

Члан 35. Неповредна је тајна писама и телеграфских депеша, осим за време рата и у кривичним истрагама. Закон одређује који органи државни и како одговарају за повреду ове уставне одредбе.

Члан 36. Српски грађани имају право скупљати се, без оружја, договора ради, у зборове. За држање зборова у затвореном простору довољна је само пријава власти. Али за зборове у отвореном простору, који се не могу држати без претходног одобрења, прописаће се нарочите законске одредбе.

Члан 37. Српски грађани имају право удруживати се у циљевима, који нису противни Уставу и законима.

Члан 38. Српски грађани имају право петиције.

Члан 39. Сваки српски грађанин има право жалити се против поступака власти. Ако власт нађе да је жалба неоснована, дужна је жалиоца известити у законом одређеном року решењем, у коме ће изложити из којих је законских разлога одбила жалиоца. Ако у законом одређеном року власт не изда решење, сматра се да је жалиоца одбила, и он тим самим добија право жалбе вишој надлежној власти.

Сваки српски грађанин има право, непосредно и без ичијег одобрења, тужити суду државне чиновнике и органе самоуправне власти, ако су они у својем службеном раду повредили његова права. За министре, судије и војнике под заставом важе у том погледу нарочите уставне и законске одредбе.

Члан 40. Странци у Србији уживају заштиту земаљских закона, што се тиче личности и имања њихова; они су дужни сносити како војне тако и све друге терете државне, општинске и других самоуправних установа, у колико нису од тога ослобођени међународним уговорима.

Члан 41. Политички се кривци не могу издавати.

Члан 42. Како се добива и губи право српског грађанства, одређује се нарочитим законом

IV.

Народно Представништво.

а. Опште одредбе.

Члан 43. Законодавну власт врши Краљ са Народним Представништвом. Народно Представништво састављају Народна Скупштина и Сенат.

Избори за Народну Скупштину се врше на дан 21. маја, а избори за Сенат на дан 8. Септембра.

Нико не може бити члан и у Скупштини и у Сенату у исто време. Сваки члан Народног Представништва заступа цео народ.

Члан 44. Народно се Представништво сазива указом сваке године у редован сазив у Престоницу Краљевине Србије најдаље до 1. октобра. Само у случају рата Народно Представништво се може сазвати и изван Престонице.

Члан 45. И Скупштина и Сенат држе своје састанке и доносе одлуке сваки засебно, осим случајева у којима је овим Уставом заједничка радња изречно прописана.

Члан 46. Пуномоћства чланова оба дома прегледа и оверава општа седница Касационог Суда.

Члан 47. Право предлагања закона припада и Краљу и Народном Представништву. Влада у име Краља подноси законске предлоге увек најпре Народној Скупштини. И влада и чланови Народног Представништва имају право повући натраг своје предлоге пре но што је о њима донета коначна одлука.

Члан 48. Ниједан закон не може се издати, укинути, изменити, обуставити или протумачити било почесно било у целини; нити се предлог законски може Краљу на потврду поднети, пре него што га Народна Скупштина и Сенат појединце и у целини већином гласова усвоје.

Члан 49. Закон и законите наредбе, који су законитим начином обнародовани имају обавезну силу за све грађане и власти земаљске. Осим самог Народног Представништва нико други нема права решавати: је ли при каквом закону, који је надлежно обнародован, и Народно Представништво суделовало начином како то овај Устав прописује.

При обнародовању закона мора се казати да га је усвојило законим начином Народно Представништво, а при обнародовању уредаба и наредаба именовати одредбе закона, на којима се оснивају.

Члан 50. Право бирачко за Народну Скупштину има сваки рођен или прирођени српски грађанин, који је навршио 21. годину, који плаћа Држави 15 динара непосредне порезе које било врсте (али без икаквих прореза) и који није пресудом судском изгубио бирачко право.

Сенаторе имају право бирати сви они који имају право бирати и чланове Народне Скупштине, али плаћају 45 динара непосредне порезе, које било врсте (без икаквих прореза), на годину.

Да ли ко по Уставу и по закону има бирачка права, решавају надлежни првостепени судови. Они ће водити и надзор о уредном саставу бирачких спискова и чинити исправке или по жалби или кад сами какве неисправности примете. Колику ко количину порезе плаћа доказује се пореском књижицом за последње три године.

Члан 51. Не могу ни бирати ни изабрани бити официри и војници под заставом.

Члан 52. Изборни закон одређује у којим се случајевима губи бирачко право.

Члан 53. Чланови Народнога Представништва, чим им буду пуномоћства оверена, полажу ову заклетву: „Ја (име и презиме) заклињем се јединим Богом, да ћу Устав верно чувати и да ћу при саветовању и гласању само опште добро Краља и Народа у виду имати. И како ово испунио будем, тако ми Бог помогао и овога и онога света.“

Ову заклетву народни представници полажу пред свештеником у седници, и остављају је и написану на чување у архиве Народног Представништва.

Члан 54. Народна Скупштина за сваки сазив бира из своје средине председника и два потпредседника, као и потребни број секретара. Председника и потпредседнике Сената поставља Краљ за целу периоду. Секретаре Сената бира сам Сенат за сваки сазив из своје средине.

Члан 55. Оба дома могу решавати како о свом конституисању, тако и о свима другим питањима, само ако је у седници више од половине целокупнога Уставом одређенога броја њихових чланова. За пуноважне закључке, изузев случајеве за које је Уставом друкчије наређено, потребна је већина гласова присутних чланова. Кад се гласови поделе на једнако, сматра се да је предмет одбачен.

Глас се може дати само лично.

Члан 56. Кад било Сенат било Скупштина какав предлог одбаце, он им се не може више подносити за време истога сазива.

Члан 57. Оба дома имају право истраге у изборним и чисто административним питањима. Сваки члан оба дома има право управљати министрима питања и интерпелације. Министри су дужни на њих одговорити у току истога сазива.

Члан 58. Сваки има право управити молбе и жалбе писмено на оба дома. У Скупштини и у Сенату имају право говорити само њихови чланови, министри и Владини повереници. Ни Скупштина ни сенат не могу примати ни депутације ни појединце, нити допустити да ко други у њиховој средини говори, осим горе поменутих лица.

(Наставиће се.)

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 18. маја 1901.

— **Нов Србин лекар у Новом Саду.** У нашој вароши настанио се као практичан лекар г. др. Јевта Стојаковић и за који дан отпочеће овде своју лекарску праксу. Г. др. Јевта Стојаковић наш је земљак, јер је родом из Ст. Паланке. Науке своје свршио је као вредан Текелијин питомац на медицинском факултету будимпештанскога свеучилишта. Као свршен лекар практицирао је пуних седам година дана на будимпештанским свеучилишним болницама, где се изобразио за специјалисту у лечењу очних, женских и дечијих болести и обављао тешке хируршке операције; положивши нарочите испите из тих струка стекао је г. др. Стојаковић врло добре сведоџбе.

У кругу будимпештанских Срба г. др. Јевта Стојаковић имао је врло лепа угледа, те ће и Нови Сад, а нарочито Срби Новосађани добити у овом младом Србину не само врло спремна лекара, него и одушевљена Србина, који се и ђаком одликовао међу својим друговима српским жаром и родољубљем. Срдачно поздрављамо младог доктора у својој средини, а уверени смо, да ће он све своје лекарско знање и вештину употребити на корист болнога људства.

— **Отровала крв пером.** Бившег великог жупана новосадског, а сад кр. јавног бележника у Суботици, дра Виктора Флата и његову супругу задесила је страшна несрећа. Њихова 12-годишња кћи Ангела у школи је чачкала зубе металним пером, те је повредила десни. Мора да је перо било зарђано, те је сирота девојчица отровала крв. Лекари је нису могли спасти, и красно дете умре за 36 сахати у највећим мукама на велику жалост својих родитеља. Мртво тело њено сахрањено је ових дана у Новом Саду уз велико саучешће свеколиког овдашњег грађанства.

— **Бачко велико жупанство.** Како дознајемо, ствар са бачким великим жупанством у својој најновијој фази стоји тако, да је најозбиљнији кандидат за великог жупана бачкободрошке велике жупаније Јован Семзе, садашњи надсолгабиров тителског среза. Он још има само да удеси неке ствари са својом породицом због репрезентационих трошкова, и кад се то сврши, његово наименовање изићиће у службеном листу.

— **Српско певачко друштво у Загребу.** На редовној главној скупштини српског певачког друштва, која је била 14. (27.) ов. м. изабран је за председника др Богдан Медаковић, тамошњи адвокат. Одборници су већином прошлогодишњи, а нови су: Ђуро Гавела, Корнел Василеско и Мата Грујић. Извештаји тајнички и благајнички примљени су с одобравањем на знање.

— **Избор капелана.** Јављају нам из Жабља, да је тамо изабран за протопрезвитератског капелана г. Милош Катић, свршени богослов. Избор његов потврђен је 14. (27.) маја о. г., за ђакона биће произведен у Новом Саду први дан Духова, а за презвитера биће рукоположен други дан Духова.

— **Са гроба Саве Бјелановића.** У понедељак био је у Ђеврскама као и сваке године свечан помен на гробу вође далматинских Срба Саве Бјелановића. Сакупио се тај дан у Ђеврскама велики број далматинских Срба, са свих страна што је јасно сведочило, да је успомена на одушевљеног борца народног још жива. Код ручка је било искрених здравица, а особито је била примљена здравица слози Срба на Приморју у духу Саве Бјелановића.

— † **Панајот П. Морфи.** У суботу, 12. ов. м. умрио је у Земуну после дугог и тешког боловања Панајот П. Морфи, бивши начеоник града Земуна и народни посланик на земаљском и угарском државном сабору. Оплакује га супруга, гђа Марија, кћи чувеног јунака српског, пуковника Ђоке Влајковића. Лака му земља!

— **Производња пива и ракије.** У Хрватској и Славонији произвело се у 17 пивара од 1890/91. до 1898/99. год. 703.884 хектолитра пива и зато плаћено 2,817.000 К порезе. Год. 1890./91. било је у Хрватској и Славонији 26.633 пецаре за ракију, које су све произвеле 902.413 хектолитара ракије. Идућих година број пецара и пада и расте, а 1898./99. било је 28 674 пецаре, које су произвеле 1,702.874 хектолитара ракије.

— **Кнегиња Милена и кнежевић Мирко у Риму.** Рим је у прошлу суботу примио у госте два висока сродника краљевске куће. Краљ Виктор Емануило дочекао их је са својом пратњом на станици. У недељу су кнегиња Милена и кнежевић Мирко пошли у Пантеон и положили венац од свежег цвећа на гроб покојног краља Умберта. За тим је кнежевић Мирко с ађутантима отишао у руску цркву на богослужење, поводом рођендана руског цара Николе.

— **Спасовдан на Цетињу.** Успомена чувене битке на Граховцу прослављена је и ове године на Спасовдан на Цетињу. У катедралној цркви одржана је архијерејска литургија, после које је био свечани парастос погинулим јунацима за веру и отаџбину. Присуствовали су кнез Никола, кнез Наследник и кнегиња Милица, државни великодостојници и много грађанства.

— **Ретка природна појава.** Крагујевачка „Задруга“ јавља: 9. ов. м. у 12 сахати могао се на небесном своду приметити врло леп и велики круг око сунца, обојен дугиним бојама. Облаци су били цирусни, који су трајали до вечери, те се и овај круг мењао према њиховом положају, тако да су се око $6^1/_4$ с. у вече место онако лепог округа могла видети само два мала лука с обе стране сунца различите величине, али још интензивно обојени дугиним бојама.

— **Не идите у Америку!** Министарство иностраних дела у Бечу службено је обавештено, да је влада државе С.-Пауло у Бразилији (Јужна Америка) расписала стечај за 30.000 досељеника, који би тобоже имали добити државног земљишта у тој држави Многа бродарска друштва и агенти за исељавање већ су се понудили тој влади, да ће јој послати људе. Има и четири агента из Аустро-Угарске, који су своје услуге понудили овој америчкој влади. Пошто се на жалост доста нашега народа сели по свету, па и у Америку, дужност нам је, да за времена опоменемо народ и све пријатеље његове, да пазе на ове агенте и чувају их се као живе ватре. Људима, које селе у Америку, обећавају се златна брда, али то је све лаж. Агенти хоће

само да се користе, јер њима се добро плаћа, што доводе људе, а њих није брига, шта ће после бити с оним несретницима, које су одвели у далеки свет. У Америци не добивају они, који се доселе, никаква земљишта, него буду као марва предати господарима великих плантажа, који их одводе на своја имања и ту на плантажама раде они најтеже послове. Људи ту и нису као људи, него управо робови, који се тешко могу ослободити, кад једаред упадну у шаке своме господару. У свим крајевима, одакле се народ сели, треба да га упуте његови пријатељи, какво га зло чека тамо преко мора.

— **Домаћа стока у Србији.** По последњем попису било је у Србији 31. децембра 1900. домаће стоке: 180.871 коњ, 942.087 говеда, 7.026 бивола, 1.571 магарац, 56 мазги, 940 609 свиња, 3,013,644 овце и 425.535 коза; свега скупа 5,511.429. Коња има највише у округу подринском, а најмање у округу крушевачком; говеда највише у округу рудничком, најмање у округу смедеревском; бивола и магараца има највише у окрузима врањском, топличком и нишком; свиња има највише округ подрински, најмање округ пиротски; оваца највише округ нишки, најмање смедеревски; коза највише врањски, најмање смедеревски округ. Пернате живине исказује службени попис 4,648.593 комада, али „Трг. Гл.“ држи, да је то нетачно, јер Србија мора имати бар два пута толико живади. Кошница има свега 172,400, и то Берзонових 7·747 и обичних 164.653. Највише пчела гаји округ руднички, најмање топлички.

— **Железница Сисак-Петриња.** Ову железницу, о којој се већ тако дуго и много говори, одлучило је да гради једно приватно друштво. Тога ради предало је друштво већ и молбу на меродавно место

— **Лековита вода у Србији.** У Лозници пронађена је на Бањи Ковиљачи сумпорна вода. Државни хемичар Марко Леко бавио се ових дана тамо и по извршеној анализи ова вода спада у ред најлековитијих вода. Како њен извор даје 30.000 литара воде у минуту, могла би Бања Ковиљача ступити међу прве светске бање и по количини воде и по њеној лековитости.

— **Босански исељеници.** Бећа Велић, из Мутника, са још две породице босанских мухамеданаца допутовао је у Београд, а одавде ће у Турску. — Тјешо Ускупљица из Доње Тузле, Рамо Бешић из Дера са својом породицом допутовали су у Београд. — Мурат Мусић, из Чаракова, допутовао је у Београд са још једном породицом босанских мухамеданаца.

— **Српско црквено певачко друштво „Зора“ у Сенти** приређује уз суделовање певачког збора српских народних учитеља из митрополије карловачке концерат с игранком у Сенти, први дан Духова 20. маја, (2. јуна) 1901. у стакленој дворници велике гостионице „код принца Евгена“. Чист приход намењен је Српском Учитељском Конвикту у Новом Саду. Распоред концерта: 1. Ст. Ст. Мокрањац: „Ајдук Вељко“ у народним песмама, VI. руковет, пева мушки збор. 2. Говори учитељ новосадски, Ђока Михајловић. 3. В. Соколов: „Малоруске песме“, пева мушки збор. 4. Вилхар: „Расти, расти ружо“, певају: Јован Поповић, Јован Михајловић, Љуба Милованов и Светозар Пирошки, учитељи ст. бечејски. 5. Радауш: „Громови, муње“, пева мушки збор. 6. Љ. П. Ненадовић: „Груда земље“, декламује учитељ ст. шовски, Коста Пешић. 7. Д. Бортњански: „Коль славенъ“ певају: Адам Чиплић (Ст. Бечеј), Јован Михајловић (Ст. Бечеј) и Ђока Михајловић (Нови Сад.). 8. Г. Хавлас: „Падајте браћо“, пева мушки збор. — Затим игранка.

— **Збор срп. народ. учитеља у Жабљу** приређује уз суделовање певачкога збора српских народних учитеља из митрополије карловачке концерат с игранком у Жабљу, други дан Духова, 21. маја (3. јуна) 1901. у гостионици г. Валауха. Чист приход намењен је Српском Учитељском Конвикту у Новом Саду. Распоред концерта: 1. Ст. Ст. Мокрањац: „Ајдук Вељко“ у народним песмама, VI. руковет, пева мушки збор. 2. Говори учитељ новосадски, Кузман Миловановић. 3. В. Соколов: „Малоруске песме“, пева мушки збор. 4. Вилхар: „Расти, расти ружо“, певају: Јован Поповић, Јован Михајловић, Љуба Милованов и Светозар Пирошки, учитељи ст. бечејски. 5. Радауш: „Громови, муње“, пева мушки збор. 6. Љ. П. Ненадовић: „Груда земље“, декламује учитељ ст. шовски, Коста Пешић. 7. Д. Бортњански: „Коль славенъ“, певају: Адам Чиплић (Ст. Бечеј), Јован Михајловић (Ст. Бечеј) и Ђока Михајловић (Нови Сад). 8. Г. Хавлас: „Падајте браћо“, пева мушки збор. — После тога је игранка.

— **В.-бечкеречко срп. црквено-певачко друштво** уз пријатељско суделовање г. позоришних дилетаната приређује други дан Духова, 21. маја 1901. године, у варошком позоришту дилетантску представу „Наши сељани“ позоришну игру из српског народног живота са певањем у 3 чина од Мите Поповића После представе игранка у дворани срп. црквено-општине.

— **Концерт с игранком** приређује митровачка српска црквена певачка дружина уз пријатељско суделовање београдског мешовитог учитељског певачког хора на други дан Духова, у понедељак 21. маја (3. јуна) 1901. г. у позоришној дворани „Српског дома“. Распоред: I. концерат: 1. Беседа. г. Др. Стев. М. Окановића, надзор. беогр. нар. школа. 2. Пачу, „Смеса српских народних песама“ пева мешовити хор митровачког певачког друштва 3 J. Маринковић, „Српски оро“, пева мешов. хор београдских учитеља. 4. „Дервиш“, од Љубе П. Ненадовића изводи г. Мих Сретеновић. учитељ. 5. Направник, Руски кадрил, пева мешов. хор митров. певач. друштва. 6. М. Митровић, Најтежи грех, декламује г. Пера Јовановић учитељ. 7. Ст. Мокрањац, Косовске песме, пева меш. хор беогр. учитеља. 8. Ст, Мокрањац, Други руковет српских песама пева мешов. хор. беогр. учитеља. II. Игранка.

Новости са стране.

— **Максим Горки оболео.** Из Петрограда јављају, да је чувени руски млађи писац Максим Горки, који је недавно био ухапшен због ђачких немира, тешко оболео од сушице, Горки је од занатлијског момка неуморним трудом и даром постао један од првих писаца руских, који с Толстим и Чеховом чини триумвират модерне руске књижевности. Горки у својим делима снажно и јасно карактерише ниже руске сталеже и зато га Руси зову „песником пролетаријата“. Његова дела носе чист руски тип, те преведена на стране језике много губе од свог утиска. За његов живот стрепи цела Русија.

— **Неопштен писмоноша.** У уторак после подне нестало је из Будимпеште писмоноше Владислава Фалкаија, који је разносио новчана писма и упутнице. Овај братац се међутим постарао и за путни трошак, те је узео са собом сав готов новац, што му је био дат ради исплате поштанских упутница и 9 писама с новцима, свега 40 308 круна 69 потура. Будимпештанска поштанско-телеграфска управа истакла је награду од 400 круна оном, ко Фалкаија ухвати.

— **Конови у Будимпешти.** У књизи „Budapest Cim és Lakásjegyzék“ означени су станови 150.000 душа у Будимпешти. Из те књиге види се, да се у Будимпешти највише људи, 1598 њих зову Вајс, према којима има само 152 Фехер-а; и од ових су њих 150 сигурно били Вајс. Код противне боје сличан је размер: има само 192 Фекете, а Вајсова 1009. Браунова има 313, Блау 162, Рот 333, Барна 76 Вереш (Veres) 43, Вереш (Vörös) пак 101. Бороша има 124, а Вајнера само 99. Популарно име Кон стало је на 739, а и чувени Шлезингери опадају, јер их има свега 297. Остали се Конови и Шлезингери претворили који у Калдоре, који у Коваче, а богме некоји и у Корољије, Хуњадије, Розгоњије и т. д. на велики јед мађарских аристократа таких имена. — Ето, како се Мађари „множе“!

-- **25 година затворена.** Из Париза јављају за овај страшан злочин: Барон Мониједе Марконе, пређашњи потпрефект, држао је од 1876. године у потпуно засебитој и затвореној стражњој собици свог стана у затвору сврху 50-годишњу сестру. Један комесар нашао је јадницу у дроњцима, мршаву као костур, на глави јој беше само перчин косе, а око ње ужасан гад; беше померила памећу. Монијe је одма ухапшен. Он је признао, да његова сестра Бланка 25 година није видела неба; светлост је продирала само кроз уску пукотину дебеле даске на прозору. Бланка се хтела да уда г. 1876. и тражила је од брата свој мираз; то ће бити по свој прилици и узрок, што је свирепи брат тако поступао с њом.

— **Освета конкурента.** У Браили у Румунској имају браћа Виолатос огроман парни млин, који је подигнут пре две године с трошком од 4 милиона леја. Млин је подигнут на шест катова. Пре неколико дана увукли су се кроз тунел, који служи за провоз жита и брашна, неки зликовци и у трећем кату оставили четири велика суда, у сваком по 50 килограма бензина. Намера је дакле била да се експлозијом бензина изазове пожар и уништи млин. С тога су зликовци и по целом патосу просули бензина и палидрвца. Једино сретном случају што је фабрички стражар наишао туда има се захвалити да се није догодила страшна несрећа. Истражном судији пошло је за руком да нађе кривце. Трговац од кога је купљен бензин казао је како они изгледају и они су већ ухапшени. Сензацију је учинио њихов исказ да их је поседник другог парног млина Милас наговорио да уз награду од 5000 леја почине ово дело. Милас, који је врло богат и угледан човек, одлучно пориче да је он морални зачетник овога злочина. Међу тим зликовци тако сагласно и јасно говоре како их је и кад задобио Милас за извршење дела да не може бити сумње.

— **Лордови и ракијаре.** У Енглеској има бар десет аристократа, који су власници крчама у Лондону или у провинцији У тој су листи маркиз Солзбери, војвода Девоншајрски, војвода Бедфордски, војвода Ротлендски, војвода Нортумберлентски, лорд Дирнравен, лорд Дерби, лорд Хартингтон, лорд Додлеј и лорд Коупер. Тај интересантни факт изнео је на јавност један парламентски акт. Интересантне су и неке појединости. На пр. енглески министар-председник има 11 ракијара, а војвода Девоншајрски власник је 74 крчама! Остали лордови имају 30--40, а лорд Дерби 72 ракијаре. — Па да се онда не шири пијанство у Енглеској, кад прва господа држе ракијаре, у којима се трује свет из нижих сталежа!

— **Самоубиство једне грофице.** У понедељак се убила из револвера у Лондону аустријска грофица Ана Угарте. Она је кћи покојног изванредног посланика грофа Јосифа Угарте-а, а сада јој је било 46 година. Г. 1875 удала се за шпортсмена Хектора Балтација, али се брзо с њиме посвадила, па после опет узела своје породично име. Живела је после тога увек у иностранству, особито у Лондону. Њезино цело имање остаће грофици Локатели у Риму. Узрок самоубиства није познат.

— **Куга.** У главном граду Јужне Африке Кептауну (Капштату) куга још једнако траје. До 13. (26.) о. м. било је свега 608 случајева куге, од којих је 308 било смртних.

— **Смрт од лидитне гранате.** У понедељак је бурски командант Шенман са супругом и породицом загледао једну енглеску лидитну гранату, коју је задржао као куриозум. Наједаред се граната распрсне и убије Шенмана, ћерку му смртоносно, а супругу и још две друге особе тешко рани. Командант Шенман се у последње време заузимао за мир, кад су Енглези заузели и посели Преторију, предао им се Шенман; касније су га Бури ухватили, али кад Енглези поседоше Пијетерсбург, опет су га ослободили. Од тога доба становао је у Преторији. Експлозија се догодила у Шенмановој кући.

НОВИЈЕ.

Беч, 17. маја. У буџетном одбору аустријске делегације расправљало се данас о Босни и Херцеговини. Херолд тражи тачан извештај о одношајима на пољу управе и привреде, да се види шта је с оним многобројним тужбама. Помер одобрава окупацију с гледишта монархије али тражи да се промени управа. Волф ставља више питања наперених против пропаганде и субвенционисања индустријских подузећа. Козловски говори против Волфа. Крамарж тражи разјашњења у српском црквеном питању. Калаји одговара у дугачком говору о садашњем стању српског црквеног питања, о том како су потребне Босна и Херцеговина монархији, о роботи, аграрном питању и католичкој пропаганди. Окупациони кредит је одобрен.

Берлин, 17. маја. Службени лист „Рајхсанцајгер“ доноси овај царски указ: 1. Врховно заповедништво у Источној Азији има се повратити у домовину и разрешити. 2. Источноазијски експедициони корпус има са смањити на једну мешовиту бригаду. Остали делови вратиће се кући. 3. Мешовита бригада остаје до даље одредбе у Кини као посада.

Берлин, 17. маја. Ли-Хунг-Чанг је предао немачком посланику царски едикт, у ком је садржано свечано обећање да ће Кина платити 450 милијона таела ратне отштете.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву „Браника“.

Депутација босанско-херцеговачких Срба код Његовог Величанства.

Јуче доцкан у вече добили смо овај телеграм:

Беч, 17. маја. Данас заједно примљени од Његовог Величанства. Предали меморандум.

(Изасланици босанско-херцеговачких Срба, Григорије Јефтановић, Војислав Шола и Лазар Јовановић примили су на себе родољубиви, али тешки задатак, да предаду Њ. В. цару и краљу Фрањи Јосифу меморандум о жељама и тегобама православних Срба у окупираним покрајинама. Они су више пута покушавали да изиђу пред лице Његовог Величанства, али из Сарајева се то увек осујетило. Сад је Његово Величанство ипак примило ова три родољубива и пожртвовна Србина из Босне и Херцеговине, који су предали меморандум, из кога ће — надамо се — на меродавном месту увидети да је све оно оправдано, што босанско-херцеговачки Срби траже у том меморандуму. — Ур. „Бр.“)

* * *

Симбирск (у Русији), 18. маја. У селу Старбги уништио је страшан пожар 135 кућа. Изгорело је и две женске, а 10 особа је тешко рањено.

Вилдпарк, 18 маја. Холандска краљица Вилхелмина стигла је овамо са својим мужем. Немачки цар Вељем, царица и много народа дочекаше их. У вече беше свечан обед, на ком је цар наздравио краљици, истакавши стару сродничку свезу између хохенцолернске и оранске куће. Заветује се, да ће та веза вечито остати у срцу Хохенцолерна.

Краљица Вилхелмина је, до суза ганута, благодарила и дала израза сличним осећајима, желећи да живи немачки цар и царица.

☛ Због духовских празника изићиће идући број нашег листа у четвртак 24. маја. (6. јуна) о. г.

Привреда.

— **Барут за пуцање на облаке.** „Славонско Господарско Друштво“ у Осеку јавља:

„На молбу „славон. господарскога друштва“ дозволило је ц. и кр. заједничко ратно министарство, да ц. и кр. подружно топничко оруђарско спремиште у Осеку може издавати потребити крупни барут за пуцање против туче (леда). Цена је том баруту 76 фил. по килограму, а издаје се у сандучићима по 25 кгр., уз цену од 20 кгр. 24 ф. заједно са сандучићем Но може се добити и у бурадима по 112 кгр. уз цену од 90 кгр. 12 ф. заједно са буретом. Ради лакше отпреме ипак се препоручују сандучићи од 25 килограма.

Овај се барут може наручити и добити једино само посредовањем „славон. господарскога друштва у Осеку“. Наруџбе треба дакле послати друштву, а уједно и новце, и допуштење надлежне политичке власти за издавање барута — У том допуштењу (цертификату) има дотична политичка област нарочито истакнути, да је наручени барут потребан за пуцање против туче. Политичке области пазиће, да се тај барут само у ту сврху употреби Железницом опремаће барут ц. и кр. подружно топничко оруђарско стовариште са̑мо. Барут се железницом може отпремати само са т. зв. од ватре осигураним возовима, који се из Осека крећу само сваког понедељника и четвртка. Но барут се може отпремати само на пругама кр. уг. државне железнице, а не и на железници славонског местног промета (из Осека према Нашицама). Из места, камо се железницом отпремати не може, треба по барут доћи колима у Осек, где ће се код реченог ц. и кр. спремишта барут издавати само сваке среде и суботе, почевши од ½ 11 сати пре подне, те странке зато треба већ пре назначеног сата, са дознаком господарскога друштва у звању ц. и кр. стовариштa барут платити, а уједно ће ту бити упућени, где ће барут преузети. По барут треба само поуздане особе послати, јер се иначе неће издавати. Ако у среду или суботу падне светац, тада ће се барут издавати дан пре. Коме барут железницом стигне, мора га у року од 6 сати преузети.

Будући да је залиха барута у осечком стоваришту малена, то имаду они, који ће колима по барут доћи, неколико дана пре пријавити уз назнаку онога дана (оне среде или суботе), којега ће по барут доћи, да се потребна залиха из прекодравске барутане за назначени дан допреми.

Ко већу множину барута треба, н. пр. веће задруге за пуцање на облаке, може после исплате барут по мало, али најдуже кроз 3 месеца повлачити, у ком случају, док сва набављена количина изцрпљена не буде, остатак остаје у овдашњем топничком стоваришту барута у похрани предбележен.

Коначно се умољавају сви, који, уз наведене погодности, желе барут набавити, да чим скорије „славон. господарском друштву у Осеку“ приопће: колико ће од прилике барута за пуцање на облаке у току године требати, затим желе ли га у сандучићима по 24 кгр. или у бурадима по 112 кгр, те када га од прилике и колико са првом наруџбом набавити желе, да се о томе може обавестити ц. и кр. подружно топничко оруђарско спремиште, које ће према томе сходне кораке предузети, да може довољном залихом барута располагати. Наруџбе ће се после извршивати оним редом, како се сада у напред пријављују, а ако могуће понестане залихе, мораће чекати они, који нису за времена пријавили потребу барута“.

Трговина.

Нови Сад, 18. маја 1901.

Цене су биле:

Жито ново прве каквоће	— — 14 К.	60 — —	п
Жито ново друге каквоће	— 13 „	80 — —	„
Зоб — — — — — — — —	12 „	80 — —	„
Јечам нови — — — — — —	11 „	40 — —	„
Кукуруз нови окрњен — — —	9 „	60 — —	„
Пасуљ бели — — — — — —	12 „	60 — —	„
Пасуљ жути — — — — — —	12 „	— — —	„
Вика — — — — — — — —	17 „	— — —	„
Мухар — — — — — — — —	16 „	— — —	„
Проја — — — — — — — —	9 „	20 — —	„
Вуна — — — — — К.	— 150 —	— — — — —	

Све од 100 кг.

Будимпешта, 17. (30.) маја 1901. На пијаци са готовом робом опазио се за ово последња два до три дана живљи промет, јер су млинови почели више пшенице за израду брашна куповати, те је због тог и цена истој са 10—20 потура по м. ц. скочила. Данас је продано на пијаци до 38.000 м. цената пшенице и плаћало се за **готову робу**: пшеницу потиску 8·05—8·15, сивачку 7 75, бачку 7·85 и хрватску 7·85 К., на три месеца; раж 6·80—7·05 за готов новац; кукуруз србијански у лађи донесен 5·20 К, за готов новац; зоб 7·—7 40 К. за готов новац.

Цене се разуму у крунској вредности по 50 кграма.

Терминска роба: пшеница за октобар 7·88—7 89, мађарска за октобар 7 92—7·93; раж за октобар 6·74—6·75; зоб за октобар 5·75—5·76, за јули 5·35-5·36 и репица за август 12·90—13 К.

Књижевност.

О комасацији земаља и уређењу земљишних заједница у Хрватској и Славонији. Поводом предстојеће измене закона од 26./5. 1891 и 25./4. Написао Ст. Н. Чучковић. Нови Сад. Штампарија Браће М. Поповића 1901. — 2 круне.

О комасацији пољопривредних имања, јавно предавање Милана Ј. Андоновића, професора геодезије на Великој Школи. Бесплатно издање српске краљевске дворске књижаре Мите Стајића у Београду 1901.

Комасација пољопривредних имања и погрешни резултати г. Ј. М. Жујовићеве „Обломовке“ од Милана Ј. Андоновића, професора геодезије на Великој Школи. Београд 1901.

Све три ове расправе вредне су озбиљне пажње свих пријатеља народне привреде. Г. Чучковић је практичан мерник, који се много бавио комасационим пословима, па ће с тога његове мисли добро доћи сада, кад се ради на измени закона о комасацији земаља у Хрватској и Славонији. Једино је штета што је књига писана доста тешким стилом, и на много места рђавим језиком и правописом, што ће свакако отештати употребу ове иначе вредне књиге.

Г. Андоновић је покренуо у свом јавном предавању питање, које је за развој привреде у Србији од одсудног значења, пошто се комасацијом удара здрава подлога даљем раду. На крају предавања изнео је Андоновић готов пројекат закона о комасацији, што га је он сам израдио. У другој књижици исправља он неке погрешне назоре проф. Жујовића, који је поводом његова предавања написао о овој ствари неколико чланака.

Књижевни огласи.

Српска књижара и штампарија Браће М. Поповића у Новом Саду.

ЗА НАСТУПАЈУЋЕ

ШКОЛСКЕ ИСПИТЕ

упозоравамо свакога, који је вољан за испите школске младежи поклон учинити, да се код нас

НАЈВЕЋИ ИЗБОР

НАГРАДНИХ КЊИГА ДОБИЈА,

а уз то

ценом врло јефтином,

јер дајемо сваком поручиоцу

50% ПРИДЕ У КЊИГАМА.

Наш опширан ценовник шаљемо свакоме по жељи о нашем трошку (бесплатно).

НОВИ САД, 1901.

С поштовањем

БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

Огласи.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС.

Одбор за украшавање цркве „Свих светих“ у Руми, расписује овим минуендодражбу за подизање ограде пред црквом.

Предрачуњена свота за тај рад износи 5.108·20 К. Нацрт, детаљисан предрачун, као и остали услови могу се увидети у пословници инжењера г. Јована Татића у Руми.

Дражба је усмена, а одржаће се 3. (16.) јуна 1901. у 3 сата после подне у српској школи у Руми. Дражбовати могу само за Тројединицу овлаштени мајстори. Сваки дражбователь има пре дражбе положити у руке одбора вадијум у износу од 5% прорачуване своте.

Одбор задржава себи право избора предузимача, између дражбователа, без обзира на учињене понуде при дражбовању.

Рума, 14. (27.) маја 1901.

Перовођа 207 2—3 Председник

Гавра Путник. **Васа Максимовић**

ПРОДАЈЕМ

мешовиту трговину, која је једина у месту од 4000 становника, прави годишњег промета 7000 до 8000 фор. Треба готовине 1000 фор. друго за 1 годину. Понуде ваља слати под **„сигурна будућност“** на администрацију овога листа уз пошиљку марке од 10 потура за писмене обавештаје. 209 1—3

ПОЗИВ

Чланови друштва **„Добротвор“** позивају се у

Главну скупштину

која ће се одржати у Новоме Саду, у суботу, 26. маја (8. јуна) о. год. у 10 сахати пре подне у српској основној средишњој школи.

Дневни ред:

1. Отварање скупштине.
2. Оверовљење присутних чланова.
3. Извештај управе о своме раду.
4. Извештај рачунских прегледача.
5. Предлози појединих чланова.
6. Избор шест чланова управе.
7. Избор рачунских прегледача.
8. Избор тројице, који ће оверовити и потписати записник главне скупштине.

У **Новоме Саду**, 2. маја 1901.

210 1—1 **Председништво.**

Господ.

Луки К. Алексијевићу,

трговцу српских православних црквених утвари

у Новом Саду.

Сматрамо за пријатну дужност нашу, да Вам овим јавно изјавимо, да је ово општинство са „Небом“, које смо код Вас наручили, потпуно задовољно, пошто сте нас више нашег очекивања са врло лепом израдом заиста изненадили, а чистим златним словима, светим духом и свуда у наоколо укусним а богатим гирандом вештачки украсили, те га у читавом за најкраће време а по врло повољну цену, које на другом месту, где пробасмо, не могосмо добити — потпуно правилно зготовили.

С тога Вас од иста као заслужног, солидног а у своме позиву искусног врло радо свима вашим срп. прав. црквеним општинама, ктиторима и приложницима светих храмова најтоплије препоручујемо.

У **Кађу**, у очи преноса моштију Светог Оца Николаја, 1901.

Василије Вуковић, с. р. парох. **Глиша Радин**, с. р. председник.

Божидар Лазић, с. р. перовођа.

208 1—1

ПРОДАЈА ИМАЊА.

Моја „Баштованџиница“ са лица чаршије од преко 40 ланаца земљишта све плацева, преко које се једино по постојећем плану Лозница са 500 кућа, дућана и железничком станицом проширити мора, пошто су са осталих страна Лозницу брда опколила, сва прошћем ограђена, коју речица Штира зиданим каналом кроз земљу преко рибњака без баштованског кола сву сама залива, са грађевином са лица чаршије, од 26 хвати дужине са 11 дућана и осталим — кошта ме преко шездесет хиљада динара, што тапије тврде, и доноси годишњег прихода преко пет хиљада дин., а у своје време моћи ће се за 500 плацева више од 50,000 банака добити.

Уз ово имање дајем и моја земљишта до самог купатила бање ковиљачке, из кога неоцењена минерална сумпорно-јодна вода, 30,000 литара на један сат отиче, а 30 степени топла — продајем са условом: да купац код Управе Фондова пренесе на себе осамнајест хиљада дин. дуга, а двадесет хиљада дин. о пријему тапија на оба имања мени доплати.

Ко је вољан себи углед подићи, а потомство своје обогатити, нека ми се одма, ради регулације ове куповине јави.

Лозница (у Србији), 9. (22.) маја 1901.

Ивко Поповић, протојереј Лознички.

199 2—3

ЗА КАЛАМЉЕЊЕ У ЗЕЛЕНО

имам од најприпознатијих фабрика на стовариштy

Ластике најбоље каквоће

„Gummibänder“

по најјефтинијој фабричној цени. Моја ластика има поред еластичности, постојаности још и ту особиту врлину, да се једном килом 5—6000 калема везати може.

Уједно препоручујем из мојих винограда

ЛАСТАРА „EDELREIS“

најбољих и најплеменитијих винских и столних врста, од којих више од 1200 домаћих и иностраних сорти на избору стоје.

АЛЕКС. АДАМОВИЋ,

велепоседник винограда и америчког ложњака

192 4—6 Нови Сад.

Част ми је овим поштованом грађанству до знања ставити, да сам од данас почео у обе моје детаљне радње у:

Господској улици бр. 8., у сопственој кући и **Темеринској улици** (житна пијаца) у Бугарсковој кући точити лањско, особито изврсно, гарантирано природно чисто

ВИНО ИЗ МОЈИХ ВИНОГРАДИ

и то:

бело и шиљер столно вино	по 68 фил.	литру
Ризлинг изврсне каквоће за софу	„ 80 „	

Уједно препоручујем разна стара бела, црна и шиљер-вина, старих **столних** и **десертних** вина, такође и **шампањца**, исто тако **шљивовице, коњака, рума, комовице** и **ракије од винске киселице** у најизврснијим и најбољим каквоћама по најјефтинијој цени уз солидну послугу.

У НОВОМ САДУ.

Алекс. Адамовић,

поседник винограда и трговац вина на велико, парна дестилација коњака и шљивовице.

176 6—6

ТРОПОН-КОЛАЧИЋИ су најукуснији и најбоље хране.

ТРОПОН-КЕКС (бискит) врло кусни колачићи за тој, врло храни због своје јаке садржине беланчевине.

ТРОПОН-ДВОПЕК врло фини, много више храни од обичног двопека. Уз млеко, каву, вино најбољи колачић за здраве и болесне.

ТРОПОН-КАРЛСБАДСКИ-ДВОПЕК без масти, дакле лако сварљиви колачићи, врло добро за људе слаба стомака.

ТРОПОН-ДВОПЕК ЗА ДИЈАБЕТИЧАРЕ услед своје врло малене садржине брашна (уграђених хидрата), а услед врло велике садржине беланчевине најбоље средство за храну онима, који пате од шећерне болести.

Може се добити у свима апотекама.

204 3—30

Аустро-уг. творница Тропона и брашна за храњење: **Dr. Röder & Co.** Klosterneuburg-Wien.

Објашњења даје: **Dr. László Frigyes** Budapest, VI., Gyár-u. 7.

Шампањерска марка **„Frilby“**

118 4—4

Стовариште код **Д. КОДЕ**, трговина деликатеса у **Новом Саду**.

Потребујемо

ДВА ПОМОЋНИКА

добре детаљисте, за нашу галантериску и писаћег прибора трговину. Који су осим српског језика још немачком и мађарском потпуно вични, имају првенство.

Требамо и једног шегрта.

Браћа М. Поповић,

196 3—3 Нови Сад.

Лепота госпођа

може се постићи, усавршити и одржати са најбољим препаратом

ФЕЛДЕШИ-ЕВИМ 187 3—10

MARGIT-CRÊME-ом

који је хемијски чист, а не садржи у себи ни живе, ни оловадакле је сасвим нешкодљив и без масти.

Законом заштићен

Од ове, на светском гласу помаде за лице за неколико дана нестаје пегâ, флекâ на лица, бубуљица саједака и других нечистоћа на кожи. Глача боре, богиње и даје лицу белу, глатку и нежну боју.

Изванредно средство против утицаја сунца и ветра.

ЦЕНА: мале тегле 50 нов., велике тегле 1 фор. — **Маргит пудер** 60 нов., **Маргит-сапун** 35 нов., **Маргит-паста за зубе** 50 нов., **Маргит-водица за лице** 50 нов.

Од патворења се чини грађанство пажљиво.

Поштом уз поузеће (per Nachnahme) или уз претходну пошиљку своте разашиље произвођач

KELEMEN von FÖLDES Apotheker, Arad.

Може се добити у свакој апотеци и дрогеријској и парфимеријској радњи.

Главно стовариште: у Новом Саду у апотекама: Павла Георгијевића и Гавре Плавшића.

Добрих сатова јефтино

са 3-годишњом писменом гаранцијом разашиље приватним особама

ХАНСА КОНРАДА

творница сатова

157 14—100 и

извозна кућа

у Бриксу (Чешка)

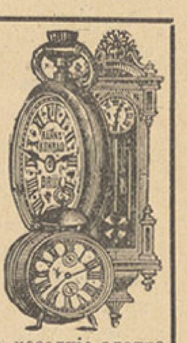

Добар ремонт. сахат од никла 3 ф. 75
Ремонт сахат од чиста сребра 5 ф. 80
Ланац од чистог сребра 1 ф. 20
Сахат будилник од никла 1 ф. 95

Моја фирма одликована је са ц. к. орлом, поседује златне и сребрне изложбене медаље и хиљадама изјава признања.

Илустровани ценовник бадава и бесплатно.

Хенрик Моган и друг

ОБЈАВА.

Да би се избегла свака забуна јављам још данас, да моју

радњу са оделом, за господу, госпође и децу

због проширења локала

од 1. августа

у главној улици куће бр. 25.,

пређе судска зграда, пресељавам, те с тога молим поштовану публику, да у своме интересу на моју фирму пази, јер ја немам никакве филијале.

Молећи и у будуће за благонаклоно поверење, бележим се

с високопоштовањем

Хенрик Моган и друг,

НОВИ САД,

главна улица.

81 11—

Хенрик Моган и друг

Хенрик Моган и друг

Хенрик Моган и друг

ШМРКОВИ

свију врста за кућевне и јавне сврхе, пољоделство, грађевине и индустрију.

Цеви, сисаљке, пипе и т. д. и т. д.

КАНТАРЕВИ

најновије, поправљене конструкције.

Децималних и са покретљивим тежама

од дрвета и гвожђа, за трговинске, прометне, творничке, пољоделске и друге обртничке сврхе

Командитно друштво за шмркове и фабрикацију машина

W. GARVENS, WIEN, { I. Schwarzenbergstrasse 6. I. Wallfischgasse 14.

Могу се добити такође: у техничким и радњама са машинама, код оних, који праве бунаре и т. д.

Каталози бадава и без наплате поштарине.

119 9—26

Власник и издавалац: Дружина Бранка. **Одговорни уредник Јанко Перић.** **Штампарија Браће М. Поповића у Новом Саду.**